

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

NECİP BAŞKONAK BAŞVURUSU (3)

Başvuru Numarası : 2021/54019
Karar Tarihi : 5/11/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF
Başvurucu : Necip BAŞKONAK
Vekili : Av. Şehmus Yiğit AYDOĞDU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin tanığın mahkeme huzurunda dinlenmeden ve kamera kayıtları incelenmeden reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun Kocaeli 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kurum) giriş yaparken Kurum personeline yumruk atarak personeli darbettiği gerekçesiyle hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu; soruşturma sırasında alınan savunmasında memurun "Lan!" dediğini, bu tavrın hukuka aykırı olduğunu bildirdiğini beyan etmiştir. Memurun "Bu ne ki, birazdan çırılçıplak bile sizi soyacağım." şeklinde sözler sarf ettiğini, bunun hukuksuz olduğuna işaret ettiğini, bunun üzerine memurun saldırıp kendisini dövdüğünü ileri sürmüştür.

3. Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) tarafından 9/6/2021 tarihli ceza verme kararı ile başvurucuya *kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunma* eylemi nedeniyle 3 gün hücreye koyma disiplin cezası verilmiştir. Bu kararın gerekçesinde başvurucunun kuruma alımı esnasında cep telefonunu kullanmak istediği, memurlar tarafından uyarılması üzerine agresif tavırlarla hakaret ettiği, kurum malına zarar verdiği, memurları darbettiği hususlarına işaret edilmiştir.

4. Başvurucu, Disiplin Kurulu kararına karşı Kocaeli 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyetle bulunmuş; 21/6/2021 tarihli şikâyet dilekçesinde başvuru formunda ileri sürdüğü maddi vakaları tekrarlamıştır. Bunun yanında G.B. isimli hükümlünün olaya şahit olduğunu, agresif davranışlar sergilemediğini, sinkaflı kelimeler kullanmadığını, dövdüğünü iddia ettiği yerde kısmen görüntü alan kameraların olduğunu ileri sürmüştür.

5. Başvurucu 5/7/2021 tarihli 1. celsedeki savunmasında G.B. isimli hükümlünün dinlenilmesini, kamera kayıtlarının getirtilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, 1 numaralı ara kararı ile tanık G.B.nin dinlenmesine, 2 numaralı ara kararı ile kamera görüntülerinin istenmesine karar vermiştir.

6. Kurum tarafından 6/7/2021 tarihli yazı ile kamera görüntüleri gönderilmiştir. 9/7/2021 tarihli celsede 1 numaralı ara kararı ile tanık G.B.nin tahliye edilmiş olması nedeniyle dinlenmesinden vazgeçilmesine, 2 numaralı ara kararı ile dosyanın resen ele alınarak karara bağlanmasına karar verilmiştir. Bu celsede başvuru dinlenmemiş ve bir hüküm kurulmamıştır.

7. İnfaz Hâkimliğinin 9/9/2021 tarihli kararı ile şikâyetin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde 9/6/2021 tarihli Disiplin Kurulu kararında yer alan tutanaktaki olaylara (bkz. § 3) atıfta bulunulmuş ve olay tutanaklarının son derece ayrıntılı ve tutarlı olduğu, görevlilerin şikâyet eden aleyhine gerçeğe aykırı tutanak düzenlemeleri için herhangi bir neden bulunmadığı, dolayısıyla şikâyet edenin beyanlarına itibar edilemeyeceği tespitleri yapılmıştır.

8. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, şikâyet dilekçesinde ve başvuru formunda yer alan maddi vakaları tekrarlamıştır. Bunun yanında tanık ve kamera kaydına ilişkin delillerin dikkate alınmadığını, silahların eşitliği ilkesine aykırı davranıldığını ileri sürmüştür. Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi 21/9/2021 tarihinde verilen kararın yerinde olduğu gerekçesiyle itirazın reddine hükmetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 30/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/10/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; olaya ilişkin tutanakların kendisine tebliğ edilmediğini, olay yerine ait kamera görüntülerinin dosyaya getirtilmediğini ancak çözümleme yapılmadığını, dayanak gösterdiği tanığın dinlenilmesinden kendisinden habersiz olarak vazgeçildiğini, bunun gerekçesinin de yazılmadığını, ayrıca adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, gerekçeli karar hakkı ve etkili başvuru hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesi kararlarına işaret edilmiştir. Mevcut başvuruda başvurunun adil yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiğinin düşünüldüğü belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenilmemesi, taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabilecektir (*Abdullah Özen* [2. B.], B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 21). Yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural, tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olması, bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının kendilerine verilmesidir (benzer değerlendirmeler için bkz. *Taylan Özgür Tor* [2. B.], B. No: 2013/2454, 12/3/2015, § 43).

15. Somut olayda değerlendirilmesi gereken temel mesele, uyumsuzluk konusu disiplin cezasına esas olan tutanağa karşı başvurunun olayların tutanak içeriğinde belirtildiği gibi gerçekleşmediğine yönelik savunmasının ispatı için ileri sürdüğü delillerinin dikkate alınıp alınmadığıdır. Silahların eşitliği ilkesi bağlamında yargılamada adaletin sağlanması için tutanağa karşı başvurunun iddia ve delillerinin dosyaya celbedilip bunların İnfaz Hâkimliği huzurunda tartışılarak söz konusu güçler dengesinin sağlanması gerekmektedir. Başka bir deyişle yargılamada hükme esas alınan delillerin aksinin ispat edilmesi imkânının ilgili tarafa verilmesi, gerekirse tanıkların yeniden dinlenilmesi ya da varsa başkaca tanık beyanlarına başvurulması, olayın oluş şekline uygunluğunun tespit edilmesi açısından zorunlu olabilmektedir.

16. Başvurucu hakkında tutulan tutanak kapsamında disiplin soruşturması başlatılmış ve başvuru hücreye koyma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İnfaz Hâkimliği başvurunun dinlenilmesini istediği tanığı dinlememiş, getirtilmesine karar verdiği kamera görüntülerini ise değerlendirmeden karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği tutanakta tespit edilen hususları yeterli görerek başvuru hakkında verilen disiplin cezasını hukuka uygun kabul etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi de İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı reddetmiştir.

17. Bu bağlamda İnfaz Hâkimliği sadece Kurum tarafından tutulan tutanağa itibar ederek başvurunun savunmasına dayanak olarak gösterdiği delilleri değerlendirmemiş ve böylece başvuru zayıf konuma düşürülmüştür. İnfaz Hâkimliğince celbedilen kamera görüntülerinin çözümlerinin yaptırılması, aynı zamanda başvuru tarafından belirtilen tanığın dinlenerek sonuca ulaşılması gerekmektedir. İnfaz Hâkimliği kararında bu delilleri değerlendirmedeği gibi neden bu delillerin kabul edilmediğine ilişkin gerekçe de oluşturmamıştır. Başvurunun benzer şikâyetlerle itiraz merciiine yaptığı başvuruda da yargılamanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki bu iddialarının karşılanmadığı görülmüştür.

18. Bu itibarla disiplin soruşturması ve yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvuru hakkında verilen disiplin cezası ile ilgili belirleyici nitelikte bir delil olan tanığın dinlenmemesinin ve ileri sürülen diğer delillerin (kamera kayıtlarının) incelenmemesinin başvuru önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürdüğü, menfaatlerini koruyan güvencelerin başvuruya sağlanmadığı, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvuru tarafından gerekçeli karar hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü görülmekteyse de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

21. Başvuru; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

24. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için ihlalin niteliği dikkate alınarak manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/12, K.2021/647) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.